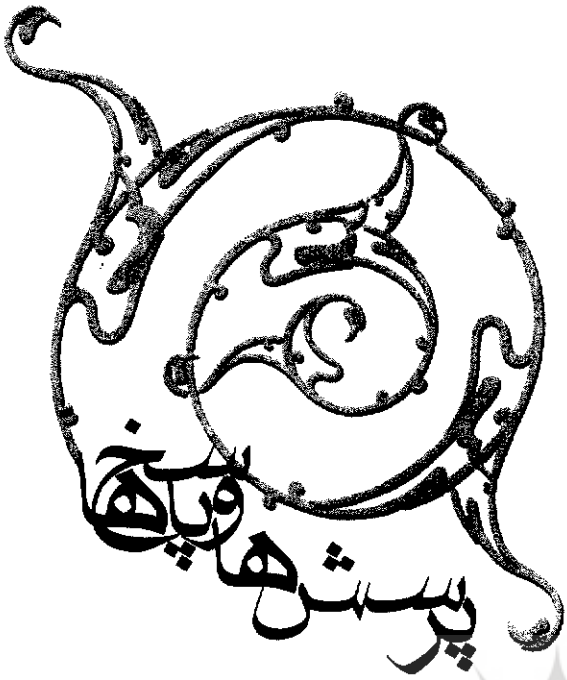


- ◆ (پہلے نمبر پر) اسلامیات اور اسلامیات کی تعلیم
- ◆ (2) (پہلے نمبر پر) اسلامیات

گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی



حجت الاسلام و
 آیت الله العظمی
 زین العابدین (ع)
 نیز مانند شرفیابان اهل بیت است.
 همراهی اهل بیت با قرآن در حدیث
 تقلید (۱) تأکید و تأییدی است از سوی
 پیام آور وحی بر این رابطه وثیق و
 مستحکم و این رابطه وثیق میان قرآن و
 اهل بیت با اشاره و خواست صاحب
 وحی یعنی باری تعالی بوده است. در
 زیارت امام حسین (ع) می گوئیم :
 «السلام علیک یا شریک القرآن» (۲) با

زین العابدین و اهل بیت (ع)

حجت الاسلام
 سید محمد رضا علاء الدین

دقت در معنای شریک که عبارت است از دو چیزی که «كَانَ لِكُلِّ مِنْهُمَا نَصِيبٌ مِنْهُ» (۳) برای هر یک از آنها سهم و بهره‌ای در نظر گرفته شود؛ می‌توان به یک معنای بسیار زیبا و لطیف دست یافت و آن اینکه: قرآن کریم و امام حسین(ع) در ادای رسالت الهی که همان هدایت انسان‌ها به سوی سعادت و کمال، و رهنمون ساختن آنان به سمت خداوند تبارک و تعالی است، هماهنگ و همگام می‌باشند و باید دانست که همه امامان معصوم (ع) دارای چنین حقیقتی هستند و به تعبیر روایت «أَنَّ أَرْوَاحَكُمْ وَتُورِكُمْ وَطَبَّتْكُمْ وَاحِدَةً» (۴) کَلَهُمْ نُورٌ وَاحِدٌ هستند.

امام علی امیرالمؤمنین(ع) در پیوند قرآن و عترت این چنین می‌گوید: «فِيهِمْ كِرَامُ الْقُرْآنِ وَهُمْ كُنُوزُ الرَّحْمَنِ» (۵) (عترت اهل قرآن هستند و قرآن در آنها عجین شده است).

در این مقاله در هفت عنوان کلی، قرآن از نگاه و دیدگاه امام حسین(ع) را مورد بررسی قرار داده‌ایم که به ترتیب عبارتند از:

- ۱) جایگاه امام حسین در قرآن کریم. ۲) امام حسین و تلاوت قرآن کریم. ۳) امام حسین دوستدار واقعی قرآن کریم. ۴) امام حسین و چراغ‌های هدایت. ۵) امام حسین و کلیدهای تدبیر در قرآن کریم. ۶) امام حسین و شسناختی از قرآن. ۷) امام حسین احیاء قرآن کریم.

۱) جایگاه امام حسین(ع) در قرآن کریم:

حضرت اباعبدالله‌الحسین(ع) این چنین فرموده‌اند: «أَنَا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ اقْتَرَضَ اللَّهُ مَوَدَّتَهُمْ عَلَيَّ كُلِّ مُسْلِمٍ (۶)، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ لِنَبِيِّهِ (ص): قُلْ لَا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى» (۷) من از خاندانی هستم که خداوند مودت آنها را بر هر مسلمانی واجب کرده است و در قرآن کریمش به پیامبر(ص) فرمود: من هیچ پاداشی از شما نخواهم جز عشق و محبت و مودت اهل بیت پیامبر اکرم(ص).

۲) امام حسین(ع) و تلاوت قرآن کریم:

در فرازی از زیارت‌نامه امام حسین(ع) می‌خوانیم «أَشْهَدُ أَنَّكَ التَّالِي بَكْتَابِ اللَّهِ» (۸) گواهی می‌دهم که تو تلاوت کننده و همگام و همراه قرآن هستی. امام حسین(ع) در گفتاری بر فراگیری قرآن و تلاوت آیات آن و تفسیر آن در گفتار و عمل خدا را شکر می‌گوید: قال حسین بن علی(ع): «اللَّهُمَّ إِنِّي أَحْمَدُكَ عَلَيَّ أَنْ أَكْرَمْتَنَا بِالْبُيُوتَةِ وَ عَلَّمْتَنَا الْقُرْآنَ وَ فَهَّمْتَنَا فِي الدِّينِ» (۹)

خداوندا ترا سپاس می‌گویم که با فرستادن پیامبر خود درباره ما بزرگواری فرمودی و ما را قرآن آموختی و بواسطه قرآن ما را در دین‌داری هوشیار ساختی.

در قسمت دیگری از زیارت‌نامه امام حسین (ع) می‌خوانیم «أَشْهَدُ أَنَّكَ تَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقًّا تِلَاوَتُهُ...» (۱۰۶) گواهی می‌دهم که تو حق کامل تلاوت قرآن را اداء نموده‌ای.

جریان تلاوت راستین قرآن از قرائت شروع و با (فهم عمیق) ادامه می‌یابد و به عمل ختم می‌گردد و امام حسین (ع) از مضامین بارز چنین تلاوتی است. (۱۱۱) کسب آیات الهی قرآن به زیبایی هر چه تمام در پیروی او به تصویر کشیده شده است. حق تلاوت آیات قرآن کریم را اداء نموده است.

۳) امام حسین (ع) دوستدار واقعی قرآن :

مورخین در کتب متعدد (۱۱۲) نوشته‌اند : هنگام عصر روز نهم محرم سال ۶۱ هجری که فرمان حمله جنگ از طرف ابن‌زیاد به عنتر سعد رسیده و او تصمیم به نبرد با امام (ع) گرفت امام حسین (ع) به برادرشان ابوالفضل (ع) فرمود : اگر من استیضاح است یک امشب را از آنها مهلت بگیر تا فردا با یکدیگر روی تو شویم. شاید امشب به نماز و استغفار به سر بریم.

قال الحسين (ع) : «فَهُوَ يَغْلُمُ انِّي كُنْتُ أُحِبُّ الْفِطْلَةَ وَ لَيْلًا وَ كِتَابَهُ...» (۱۱۳) خدا می‌داند که من نماز و تلاوت قرآن را دوست می‌دارم. آری، منطق حسین (ع) منطق قرآن، و استدلالش بر مخالفین همان استدلال قرآن و نصایح و اندرزهایش بر آیات قرآن استوار است و انقلاب و قیامش، که مهترین فراز زندگی آن بزرگوار را تشکیل می‌دهد از قرآن الهام گرفته است. ضحاک بن عبدالله گوید : در شب عاشورا که امام حسین (ع) به تلاوت قرآن مشغول بود گروهی از لشکریان پسر سعد برای اطلاع از احوال امام حسین (ع) و باران او نزدیک خیام آمدند و ملاحظه کردند که امام یا یک صوت ملکوتی و جذاب آیتانی از سوره آل عمران را تلاوت می‌کند. (۱۱۴)

و نقل شده است که آن شب تا بامداد صدای راز و نیاز و نیایش و قرائت قرآن امام حسین (ع) و یارانش مانند آوای زنبور عسل به گوش می‌رسید. (۱۱۵) این کلام حسین عشق و دوستی او را به ساحت قرآن می‌رساند که هنوز کسی حسینی شد آیه، آیه قرآن به او رشد و درجه و ثواب می‌دهد. چرا که آیات قرآن در مرام حسینی در صحنه زندگی تفسیر و اجراء می‌گردد.

امام حکیم (ع) فرموده اند: «مَنْ قَرَأَ آيَةَ مِنْ كِتَابِي الْقَوَّامِ فِي الصَّلَاةِ يَكْتَبُ لَهُ بِهَا حَرْفٌ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ قَرَأَهَا فِي غَيْرِ صَلَاةٍ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ حَرْفٍ حَسَنَةً» (۱۶)
 هر کس که آیه قرآن را در حال نماز استاده بخواند برای هر حرف صد ثواب و اگر در غیر نماز بخواند برای هر حرفی ده ثواب می نویسد.

۴) امام حسین و قرآن چراغ های نور و هدایت است

از پیامبر اکرم (ص) روایت شده کتبه امیام حسین زینت آسمانها و زمین است و همانا بر طرف راست عرش الهی نوشته شده است که او چراغ هدایت و کشتی نجات است. (۱۷)

این چراغ هدایت و قرآن ناطق در خصوص بوزائش این هدایت گری قرآن صامت این چنین فرموده است:

قال الحسين (ع): «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ فِيهِ مَصَابِيحُ النُّورِ وَتَسْمَاءُ الْمَدِينِ فَلْيَجْعَلْ جِالَ بَصِيرَةٍ، وَكَيْلِجَمِ الضُّلْمَةِ فَكِرَهُ، قَبْلَ أَنْ تُكْفِرَ، حَيَاةَ قَلْبِ الْبَصِيرِ، كَمَا يَهْدِي الْمُسْتَتِرَ فِي الظُّلُمَاتِ تَالِئُور» (۱۸)

بدینیتی این قرآن چراغ های هدایت و شفای سینه های بیمار و جلاء دهنده دل ها است پس آنکه صفت قرآن را بشناسد از هلاکت ها نجات یابد چرا که تفکر در قرآن موجب نجات دل فلذ بینا است همانگونه که شخص در تاریکی ها بنا استمداد از نور کام برمی دارد.

درست به همان اندازه که قرآن کریم برای مؤمنین هدایت، شفا، رحمت و بصیرت است، وجود امام حسین (ع) و هدایت های او چسبه در زمان حیانتش و چه بعد از شهادتش برای مؤمنین مصباح هدایت و شفا بخش قلب ها و گشایشگر سینه ها و رحمت برده و هست. هدایت امام (ع) که همان هدایت به امر است (یعنی تصرف در دل ها و نفوس مردم) تنها شامل کسانی می شود که آمادگی و شایستگی آن را داشته باشند، که فقط مؤمنین هستند که می توانند از آن بهره مند شوند و در پرتو نور هدایت امام از ظلمات شرک، کفر و نفاق نجات یابند و بر کشتی نجات اهل بیت سوار شوند.

۵) امام حسین (ع) و مراتب فهم در قرآن:

در روایتی امام حسین (ع) مراتب فهم و تدبر در قرآن کریم را این گونه مطرح فرموده اند:

«كِتَابٌ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ عَلَى الْعِبَارَةِ وَالْإِشَارَةِ وَاللُّطَائِفِ وَالْحَقَائِقِ وَالْعِبَارَةُ لِلْعَوَامِّ وَالْإِشَارَةُ لِلْخَوَاصِّ، وَاللُّطَائِفُ لِلْأَوْلِيَاءِ وَالْحَقَائِقُ لِلْأَشْيَاءِ» (۱۹)

کتاب خدای عزیز و جلیل بر چهار پایه مستقر گشته است: عبارات، اشارات، لطائف و حقایق.

پس عبارت قرآن برای توده مردم و اشارات آن برای خواص و لطائف آن برای اولیاء خدا و حقایق آن برای انبیای الهی است.

مقصود از «عبارت» همان حد ترجمه می باشد که سهم توده های مردمی است؛ و مقصود از «اشارات قرآن» با توجه به قید خواص، حد تفسیر را نظر دارد که در حوزه صلاحیت متخصصین قرآن و مجتهدین تفسیر می باشد که به ابزار و کلیدهای مخصوص تفسیر قرآن مجهز می باشند.

مقصود از «لطائف قرآن» نکات و برداشت هایی است که از حد فهم نوع علمای تفسیر فراتر بوده شرط (ولایت الهی) را طلب می کند؛ آنانکه دل به خدا سپرده اند و سرپرستی فکر و دل و جوارح جسمانی را خدایا بر عهده گرفته اند و از حواریت و معصومین (ع) بشمار می روند به حوزه لطائف قرآن راه یافته از آن بهره مند می گردند. نمونه این بزرگواران می توان سید علی آقا قاضی طباطبائی (۲۰)، علاء مه طباطبائی و حضرت امام خمینی (ره) را نام برد. مقصود از «حقایق قرآن» ذات قدسی و مکنون ملکوتی قرآن می باشد که اتصال و تماس با آن، معصوم (ع) را سزد و دست دیگران از آن حوزه (لدى اللہى) کوتاه می باشد. «لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ» (۷۱) آن حقیقت قرآن را جز پاک شدگان در نمی یابند.

بر این اساس معرفت به امام حسین (ع) هم مراتبی دارد و آنکه می خواهد در اوج معرفت و عشق و محبت به امام باشد و از آشخور فکری و معنوی امام (ع) بهره مند گردد باید که برون و درون خویش را از هر نوع آلودگی بپیراید تا بتواند ضرب بس آستانش بساید و به لطفش نایل آید.

۶) امام حسین و شناختی از قرآن :

قال الحسين بن علي (ع) : «القرآن ظاهره أنيقٌ و باطنه عميقٌ» (۲۲)

قرآن ظاهرش زیبا و شگفت انگیز است و باطنش ژرف و عمیق و همانطور که قرآن صامت از ظاهری شگفت و باطنی ژرف برخوردار است وجود امام حسین (ع) بعنوان قرآن ناطق از همین شگفتی و ژرفی در ظاهر و باطن سیره و سیرت برخوردار است و ما در زیارت نامه مقدمه در اوصیاف آن امام می خوانیم :

«... و عظیم السوابق...» (۲۳) تو ای حسین دارای برتری های با عظمتی هستی.

۷) امام حسین (ع) احياء گر قرآن :

قرآن این کتاب نجات بخش آسمانی در پس تمهیدهای الحادی و حذف‌های تعبیه شده اموی قرار گرفته بود و عبدهای اجیر دست امویان، قرآن و حدیث را مطابق میل و منافع معاویه رومی شنده تفسیر می‌کردند و به اسم قرآن بر ضد قرآن حکومت می‌کردند. امام حسین (ع) رسالت اخیسای قرآن را با پیام بلند عاشورا آغاز کرد و دوباره جو نزول قرآن بازسازی شد و قرآن یکبار دیگر با حجره حسین (ع) تلاوت شد و مرزهای صیانت از قرآن دوباره استوار گشت و بنیاد جامعه منحرف اسلامی آن روز که از سیاست قرآنی، اقتصاد قرآنی، قضاوت قرآنی، عدالت قرآنی، تربیت و اخلاق قرآنی و حقایق قرآنی به دور افتاده بود و خصلت‌های جاهلیت از نو در آن زنده شده بود و تبعیض و تفاوت در آن حضور داشت و مستی و مُردگی بر آن حکومت می‌کرد و به لیزه درامتلد و فرو ریخت و خون قرآن در قلب‌های مرده جامعه جاری گشت تا رجعت به حقایق قرآنی از شتاب نایستد.

امام حسین (ع) در باب احياء گری قرآن فرموده است :

«أَيُّ بَدْعٍ كُفِّرَ الْإِخْيَاءُ مَعَالِمَ الْحَقِّ وَأَمَاتَهُ الْبِدْعُ فَإِنَّ تَجِيئًا تَهْتَدُوا سُبُلَ الرَّشَادِ»

(۲۴)

شما را به زنده سپاختن آیات قرآن و از میان بردن بدعت‌ها فرامی‌خوانم اگر دعوت مرا بپذیرید به راه راست و هدایت خواهید رسید.

مصادر و منابع :

- ۱- ابی تارک فیکم القلین کتاب الله و عترتی - کتاب غایب‌المرام مرحوم سید هاشم بحرینی، این حدیث با سی و نه سند نقل می‌کند.
- ۲- بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۲۵۵
- ۳- المعجم الوسیط، ج ۱، ص ۲۸۰
- ۴- تدریب الاحکام، ج ۶، ص ۸۶
- ۵- نهج البلاغه، خطبه ۱۵۲، ص ۱۷۴
- ۶- مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۱۷۲
- ۷- سوره اسراء، آیه ۲۳
- ۸- مفاتیح الجنان، زیارت امام حسین (ع)، ص ۷۶۴
- ۹- کتاب کلمات قصار امام حسین اثر ابرالقاسم حالت، ص ۵۱
- ۱۰- کمال‌الذیارات، ص ۲۰۲، جامع احادیث الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۷۲
- ۱۱- تفسیر آیه (تولونه حق تلاوته)، میزان‌الحکمه، ج ۸، ص ۸۴
- ۱۲- ابصار العین علامه شماری، ص ۲۲ و الوقایع و الحوادث، ج ۳، ص ۶۲
- ۱۳- المعتره و التقرآن، ص ۹۷
- ۱۴- الارشاد القید، ص ۲۲۲، ج ۱، ص ۶۰۱
- ۱۵- بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۲۹۴
- ۱۶- بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۲۰۱
- ۱۷- فرات‌السطین، جویس خراسان، ج ۲، ص ۱۵۵
- ۱۸- بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۳۲
- ۱۹- بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۲۰
- ۲۰- استاد تفسیر علامه طباطبائی
- ۲۱- سوره واقعه، آیه ۷۹
- ۲۲- بحار الانوار، ج ۸۹، ص ۲۰
- ۲۳- نفس‌المسحوم، ج ۷، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۲۳۹
- ۲۴- کلمات قصار امام حسین، ص ۷۵، اثر ابرالقاسم حالت